

צפניה (ט) (מ)

[א](#) [ב](#) [ג](#)

פרק-א

צפניה

[א] דְבַר-יְהוָה אֶשְׁרַח הָיָה אֶל-צִפְנְיָה בֶן-כוּשִׁי בֶן-גְּדַלְיָה
בֶן-אֲמִרְיָה בֶן-וְזִזְקָה בִּימֵי יְאֻשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמוּן מֶלֶךְ יְהוּדָה:

מצודת דוד **דבר ה'.** ר"ל זהו דבר ה' אשר היה וגו' : (מצודת דוד)

[ב] אָסַף אָסַף כָּל מַעַל פְּנֵי הָאָדָמָה זָאם-יְהוָה:

רש"י אסוף אסף. לשון כליון כמו (שופטים יח) ואספת את נפשך דמיכה
ואל"ף חסרה בתיבה שנייה שהרי היה לו לכתוב אאסוף אבל יש כאלה
הרבה כמו לא יהל עם ערבי (ישעיה יג) שהוא כמו לא יאהל : (רש"י)

מצודת דוד **אסוף.** אכלה כל מעל אדמת ישראל : (מצודת דוד)

מצודת ציון אסוף אסף. ענין כליון כמו ואספת את נפשך (שופטים יח)
והיה ראוי לומר אסף אאסף ותחסי האל"ף : (מצודת ציון)

[ג] אָסַף אָדָם וּבְהֵמָה אָסַף עֹף-הַשָּׁמַיִם וּדְגַי הַיָּם וְהַמְּכֻשָׁלוֹת

אֶת-הַרְשָׁעִים וְהִכְרַתִּי אֶת-הָאָדָם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ נְאֻם-
יְהוָה:

רס"י והמכשלות את הרשעים. הם העכו"ם : (רס"י)

מצודת דוד אסף אדם. עתה יפרש את מי יכלה : והמכשלות. ר"ל
התחבולות מה שהרשעים מכשילים בהם את הבריות יאבדו הם עם
הרשעים : והכרתי וגו'. כפל הדבר להפלט הענין : (מצודת דוד)

מצודת ציון את הרשעים. עם הרשעים : (מצודת ציון)

יד וְנָטִיתִי יָדִי עָלַי-יְהוּדָה וְעַל כָּל-יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְהִכְרַתִּי מִן-
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת-שָׂר הַבַּעַל אֶת-שֵׁם הַכְּמָרִים עִם-
הַכְּהֻנִים:

רס"י את שאר הבעל. שלא תהא שארית לזכרונו : הכמרים עם הכהנים.
פלחיהון עם כומריהם : (רס"י)

מצודת דוד ונטיתי ידי וגו'. להכות בהם : את שאר הבעל. ר"ל אף שארית
מה לא יהיה : (מצודת דוד)

מצודת ציון שאר. שיור : הכמרים. כן יקראו כהני עבודת כוכבים וכן
וכמרו עליו יגילו (הושע י) : הכהנים. הם מין אחר מתחלפים בלבושיהם
: (מצודת ציון)

הה וְאֶת-הַמִּשְׁתַּזְזִים עַל-הַגָּזוֹת לְצַבֵּא הַשָּׁמַיִם וְאֶת-
הַמִּשְׁתַּזְזִים הַנְּשַׁבְּעִים לִיהוָה וְהַנְּשַׁבְּעִים בְּמִלְכָם:

רס"י ואת הנשבעים לה'. וחוזרים ונשבעים במלכם זעכו"ם שלהם עושין
עכו"ם עיקר לומר אם אין אתה מאמין בשבעת ה' הריני נשבע לך
זעכו"ם : (רס"י)

מצודת דוד על הגגות. דרכם היה לעלות על הגגות להשתחות שמה לצבא
השמים : ואת המשתחויים וגו'. ר"ל גם הצדיקים יכרתו : והנשבעים

במלכם. הם האנשים שאינם משתחווים לא לה' ולא לצבא השמים שאין בהם אמונה כלל וכאשר ישבעו נשבעים במלכם כי לבד ממנו יראו ויפחדו וגם המה יאספו : (מצודת דוד)

וְאֵת-הַנְּסוּגִים מֵאֲזֹרֵי יְהוָה וְאֲשֶׁר לֹא-בִקְשׁוּ אֶת-יְהוָה וְלֹא
חָרְשׁוּהוּ:

מצודת דוד ואת הנסוגים וגו'. ר"ל אותם שבתחלה האמינו בה' ולאח"כ פרשו ממנו : ואשר לא בקשו. הם האנשים אשר מעולם לא בקשו את ה' : (מצודת דוד)

מצודת ציון הנסוגים. ענין החזרה לאחור כמו ולא נסוג ממך (תהלים פ) : (מצודת ציון)

וְהִסּוּ מִפְּנֵי אֲדֹנָי יְהוָה כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה כִּי-הֵכִין יְהוָה יְבֹז וְהִקְדִּישׁ
קְרָאיו:

רס"י הקדיש קרואיו. זמן חיילותיו ליום מועד : (רס"י)

מצודת דוד **הס מפני אד'.** שתקו מפני ה' לבל תאמרו יארכו הימים כי לא כן הוא כי קרוב יום הגמול הבא מה' כי כבר הכין ה' לכם את הזביחה והזמין את הקרואים לסעודה הם חיות היער ועוף השמים שיאכלו בשר נבלת ההרוגים : (מצודת דוד)

מצודת ציון **הס.** ענין שתיקה כמו ויהס כלב (במדבר יג) : **הקדיש.** ענין הזמנה כמו קדשו קהל (יואל ב) : **קרואיו.** המזומנים לסעודה וכן בראש הקרואים (ש"א ט) : (מצודת ציון)

וְהָיָה בַּיּוֹם יְבֹז וְהָיָה וּפְקַדְתִּי עַל-הַשָּׂרִים וְעַל-בְּנֵי הַמְּלָכָה וְעַל
כָּל-הַלְּבָשִׁים מִלְּבוּשׁ זָכָרִי:

רס"י מלבוש נכרי. תכשיטי עכו"ם : (רס"י)

מצודת דוד **ופקדתי.** אשגיח להביא גמול על השרים וגו' : **מלבוש נכרי.** דרך החשובים היה ללבוש מלבוש שהוא זר ומשונה ממלבושי יתר העם

מצודת ציון ופקדתי. ענין השגחה : נכרי. ענין זרות : (מצודת ציון)

[ט] ופקדתי על כל-הדולג על-המפתן ביום ההוא הממלאים
בית אדניהם זבס ומרמה:

רס"י הדולג על המפתן. ת"י דמהלכין בנימוסי פלשתאי, שלא היו דורכים על מפתן דגון שנא' על כן לא ידרכו כהני דגון וגו' (שמואל א ה) : (רס"י)

מצודת דוד על וגו'. הם עבדי המושלים אשר ידלגו במהירות רב על מפתן פתחי העם לעשוק ולגזול חמס ומרמה ר"ל עושר הבא בחמס ובמרמה : (מצודת דוד)

מצודת ציון הדולג. ענין קפיצה : המפתן. אסקופה כמו מתחת מפתן הבית (יחזקאל מז) : חמס. עושק : (מצודת ציון)

[י] והיה ביום ההוא נאם-יהוה קול צעקה בשער הדגים
ויכלה מן-המושנה ושבר גדול במהבעות:

רס"י משער הדגים. ת"י מתרע נוניא ושער היה צירוסלים וכך שמו : מן המשנה. משער העופות שהוא שני לו : (רס"י)

מצודת דוד משער הדגים. יהיה נשמע משער הדגים כן היה שם השער : ויללה. קול יללה יהיה נשמע מן המשנה ושבר גדול ישמע מן הגבעות אשר הם סביבות ירושלים : (מצודת דוד)

מצודת ציון המשנה. מלי שנים ור"ל בין שתי החומות שהיא משנה לעיר וכן והיא יושבת בירושלים במשנה (מ"ב כב) : (מצודת ציון)

[יא] הילילו ישבי המכתש כי גרמה כל-עם כנען זכרתו כל-
זטילי כסף:

רס"י יושבי המכתש. נחלא דקדרון שעמוקה כמכתשת זה ת"י ומדרש

אגדה משער הדגים זו עכו הנתונה בחיקו של הים שסם נאודים דגים הרבה : מן המשנה. לוד שהיא משנה לירושלים : מהגזעות. זו לפורי שיושבת בראשי ההרים כלפור : יושבי המכתש. זו טבריא שעמוקה מכל ארץ ישראל : כי נדמה כל עם כנען. ת"י ארי אחר כל עמא דדמי עובדיהון לעובדי עמא דארעא דכנען : כל נטילי כסף. כל עתירי נכסיא טעוני משא כסף וזהב כמו (משלי כז) כוזב האזן ונטל החול ל' משא : (רס"י)

מצודת דוד **כי נדמה.** כי נכרת כל עדת התגרים וכל נושאי משא הכתף הם עשירי העם : (מצודת דוד)

מצודת ציון **הילילו.** מלי יללה : **המכתש.** שם מקום בירושלים עמוקה ככלי המכתשת שדוכין בה בשמים : **נדמה.** ענין כריתה כמו ער מואב נדמה (ישעיה טו) : **עם כנען.** ר"ל עדת התגרים כמו כנען בידו מאזני מרמה (הושע יב) : **נטילי.** ענין משא כמו ונטל החול (משלי כו) : (מצודת ציון)

[יב] וְהָיָה בְּעֵת הַהֵיאָ אֲזוּפֵשׁ אֶת-יְרוּשָׁלַם בְּגֵרוֹת וּפְקֻדָתֵי עַל-הָאֲנָשִׁים הַקּוֹפְאִים עַל-שְׁמֵרֵיהֶם הָאֹמְרִים בְּלִבָּבָם לֹא-יִיטִיב יְהוָה וְלֹא יִרְעַ:

רס"י אחפץ את ירושלים בנרות. אדקדק בעונותיהם : הקופאים. הצפים על שמריהם ויאף הברזל (מלכים ב ו) מתרגמינן וקפא פרזלא : האומרים בלבבם לא ייטיב ה'. לעוסקי לאונו : ולא ירע. לעובדי לאונו : (רס"י)

מצודת דוד **אחפש וגו'.** לבל יסתיר מי מפני והוא ענין מליצה לומר לא השאיר מי מהם : **ופקדתי.** אשגיח להביא גמול על האנשים היושבים שקט ושאנן כיון הצף על שמריו שאינו מפיג טעם כלומר לא בא להם שום מחסור ומרוב כל מבעטים במקום ואומרים בלבבם לא ייטיב ה' לצדיקים ולא יעשה רע להרשעים הכל לפי המקרה : (מצודת דוד)

מצודת ציון **אחפש.** ענין בקור ודרישה כמו תמנו חפש מחפש (תהלים סד) : **הקופאים.** הצפים ממעל כי ויאף הברזל (מ"ב ו) תרגומו וקפא פרזלא : **שמריהם.** הוא עכירת המשקה הנופל לשולי הכלי כמו ושקט הוא אל שמריו (ירמיה מח) : **ירע.** מלשון רעה : (מצודת ציון)

[יג] וְהָיָה זִיכָרְכֶם לְמִשְׁטָה וּבְתִיתְהֶם לְשִׁמְמָה וּבְנֹו בְתִים וְלֹא יֵשְׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְלֹא יִשְׁתּוּ אֶת-יַיִם:

מצודת דוד והיה חילם למשסה. לכן יהיה עשרם למדרס רגלי האויב ובתיהם יהיו שממה כי יגלו מהם: **ובנו בתים**. הם יטריחו בבניין כי יבנו בתים אבל לא ישבו בהם כי יגלו מארצם וכן ונטעו כרמים וגו': (מצודת דוד)

מצודת ציון חילם. עשרם כמו ישא את חיל דמשק (ישעיה ח): **למשסה**. ענין רמיסה כמו למשסה ואין אומר השב (שם מב): (מצודת ציון)

[יד] קָרוֹב יוֹם-יְהוָה הַגָּדוֹל קָרוֹב וּמֵאֵר מְאֹד קוֹל יוֹם יְהוָה מֵר צָרוֹ שָׁם גְּבוּר:

רפ"י מר לורח פס גבור. הגבור ילרח פס בקול מר: (רפ"י)

מצודת דוד קרוב יום ה' הגדול. יום הגמול הגדול הבא מה' קרוב הוא ומאד מהר יבוא: **קול יום ה'**. ר"ל הקול של יום ה' תהיה גדול כ"כ עד שאפילו הגבור ימס לבבו וישאג במלחמה קול מר: (מצודת דוד)

מצודת ציון צורח. ענין שאגת קול גדול כמו יריע אף יצריח (, שם): (מצודת ציון)

[טו] יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה יוֹם שְׂאֵה וּמִשׂוֹאֵה יוֹם זֹשֶׁךְ וְאַפְלָה יוֹם עֵנָן וְעֶרְפֹל:

רפ"י יום שואה. לשון שממון: ומשואה. שממון יותר: (רפ"י)

מצודת דוד יום עברה. זה היום יהיה יום עברה כי המקום ישלח בהם עברה וזעם: (מצודת דוד)

מצודת ציון עברה. ענין כעס: **ומצוקה**. עניינו כמו צרה וכן בארץ צרה וצוקה (שם ל) וכפל המלה בשמות נרדפים להפלגות הענין: **שואה ומשואה**. ענין חושך ושממון כמו אמש שואה ומשואה (איוב ל): **וערפל**. הוא עב הענין: (מצודת ציון)

[טז] יום שׁוֹפָר וּתְרוּעָה עַל הָעָרִים הַבְּצֻרוֹת וְעַל הַפְּנוֹת
הַגְּבוּהוֹת:

מצודת דוד יום שופר ותרועה. אז יהיה נשמע קול שופר מן הכשדים
הצרים על הערים הבצורות וגוי' : (מצודת דוד)

מצודת ציון הפנות. הם המגדלים שדרכם לעמוד בפנות וזויות המבצר :
(מצודת ציון)

[יז] וְהִצַּרְתִּי לְאָדָם וְהִלְכּוּ כְּעֹרִים כִּי לִיהוָה זָטָאוּ וְשׁוֹפָר דָּמָם
כְּשׁוֹפָר וּלְזָמָם כְּגִלְגָּלִים:

רש"י והלכותי לאדם. לישראל הקרויים אדם : ולחומס. בשרם ול' ערבי
בשר קורין אל לחם : כגלגלים. רעי : (רש"י)

מצודת דוד והצרותי לאדם. אביא צרה על יושבי ארץ ישראל וילכו כעורים
מבלי דעת אנה ימצאו הצלה : בעפר. כמו העפר הנשפך בכל הארץ ובשרם
יושלך בכל המקומות כגלגלי הצואה : (מצודת דוד)

מצודת ציון והצרותי. מלי צרה : ולחומס. כן יקרא גם הבשר כמו כי לחמם
לנפשם (הושע ט) : כגלגלים. כצואה כמו כגלגלו לנצח יאבד (איוב כ) :
(מצודת ציון)

[יח] גָּם-כַּסְפָּם גָּם-זָהָבָם לֹא-יִוָּכַל לְהַעֲצִיֵּלָם בְּיוֹם עֲבַרְתִּי יְהוָה
וּבְאֵשׁ קִנְאָתוֹ תֹאכַל כָּל-הָאָרֶץ כִּי-כָלָה אֶרֶץ-נְבִהָלָה יַעֲשֶׂה
אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: (ס)

מצודת דוד גם כספם וגוי'. לא די שלא יוכלו להציל עצמם בגבורתם כי גם
בכספם וזהבם לא יצילו את עצמם בתת שוחד אל הכשדים כי לא יקחו
פדיון נפש : ביום עברת ה'. ביום בא עברת ה' : כל הארץ. כל יושבי הארץ
: כי כלה אך נבהלה יעשה. ר"ל הבהלי יעשי אך כליון אל כל יושבי הארץ
ולא ימצאו פדיון בשוחד ממון : (מצודת דוד)

מצודת ציון קנאתו. ענין כעס וחמה כמו הם קנאוני בלא אל (דברים לב) :
תאכל. ענין השחתה : נבהלה. מלי בהלה : (מצודת ציון)

צפניה

פרק-ב

[א] הַתְּקוּשָׁשׁוּ וְקוּשׁוּ הַגּוֹי לֹא נִכְסָף:

רס"י התקוששו. התלקטו ואספו יחד כמו לקושש קש (שמות ה) : וקושן. מעשיכם השוו מעשיכם לדעת קונכם, ורז"ל דרשו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים עשו שניהם לשון היקף אדם המסוה עצמו ומישר דרכו : הגוי לא נכסף. ת"י ללא חמד למיתב לאורייתא : (רס"י)

מצודת דוד התקוששו וקושו. חפשו עצמיכם אחר העבירות שבידכם לשוב מהם וגם חפשו עבירת זולתכם להשיב אותם : הגוי לא נכסף. אתם הגוי שאינכם עתה חשוקים להי : (מצודת דוד)

מצודת ציון התקוששו וקושו. ענין החפוש והלקיטה היטב כמו לקושש קש (שמות ה') : נכסף. ענין חשק וחמוד כמו נכסוף נכספתה (בראשית לא) : (מצודת ציון)

[ב] בְּטָרִם לָדַת זֹזֶק כְּמוֹץ עֵבֶר יוֹם בְּטָרִם | לֹא-יָבֹא עֲלֵיכֶם זָרוֹן אֶף-יִהְיֶה בְּטָרִם לֹא-יָבֹא עֲלֵיכֶם יוֹם אֶף-יִהְיֶה:

רס"י בטרם לדת חוק. לפני בא הגזירה : כמוץ עבר. הרי זה מקרא קלר כמוץ העובר מלפני רוח וכעשן העובר מלפני השמש וזהו תרגומו של עבר יום כך ת"י תהוון דמן לכמואל דנשב ביה רוחא וכתננא דעדי מן קדם יומא, נ"א כטולא דעדו וכו' זהו ל' כל : (רס"י)

מצודת דוד בטרם לדת חוק. עד לא יולד חוק הגזירה : כמוץ עבר יום. הוא כמו היפך יום כמוץ עבר ומוסב על בטרם לומר בטרם יבא יום שתהיו בו נפזרים לבין הבבליים כמוץ העובר ברוח : בטרם וגו'. חרון אף ה'. הוא חוק הגזירה וכפל הדבר לתוספות אזהרה : יום אף ה'. והוא יום הבא מהפורעניות : (מצודת דוד)

מצודת ציון חוק. גזירת המקום : כמוץ. היא פסולת התבואה כמו כמוץ
יסוער מגורן (הושע יג) : (מצודת ציון)

ג] בִּקְשׁוּ אֶת-יְהוָה כָּל-עֲנֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעַל בְּבִקְשׁוֹ-צָדֵק בִּקְשׁוּ עֲזָה אוֹלֵי תִסְתְּרוּ בַיּוֹם אֶף-יְהוָה:

מצודת דוד אשר משפטו פעלו. אשר עשו משפט ה' : בקשו צדק. ר"ל
ואתם יתר העם בקשו מעתה צדק ועזרה אולי עייז תהיו נסתרים ביום
אף ה' ולא יעשה עמכם כלייה בגולה ולאחיז תשובו לארצכם : (מצודת
דוד)

מצודת ציון בקשו. ענין דרישה : (מצודת ציון)

**ד] כִּי עֲזָה עֲזוּבָה תְהִיָּה וְאֲשַׁקְלוֹן לְשִׁמְמָה אֲשִׁיחֹד בְּצַהָרִים
יִגְרְשׁוּהָ וְעִקְרוֹן תִּעְקַר: (ס)**

רס"י כי עזה עזובה תהיה. כי אם תעשו כן אפקוד על שכיניכם הרעים
פלסת ועמון ומואב כמו שהגזיא מסדרן והולך : זלהרים יגרשוה. אשדוד
שמה וזלהרים אשר ישוד זה קטב יגרשוה ותהי שדודה, ד"א זלהרים
יגרשוה מקום מרעה לאן היה וזלהרים קשה לזאת זו לאן וכן הוא אומר
איכה תרביץ זלהרים (קיר א) : (רס"י)

מצודת דוד כי עזה עזובה תהיה. ר"ל כאשר כן תעשו לא תהיו כלים בגולה
ותשבו פה ותמצאו אז את עזה כשהיא עזובה מיושביה ואשקלון תהיה
עוד לששמה : **בצהרים יגרשוה.** כאומר ואם יגרשוה בעת הצהרים לא
יוכל מי מהם להסתיר עצמו ואת הכל יגרש ולא ישאר מי בארץ להחזיק
בה : **תעקר.** ר"ל לא ישאר מי כדבר הנעקר בכח : (מצודת דוד)

**ה] הוּי יִשְׁבִי וְזָבַל הַיָּם גֹּי כְרִתִּים דְבַר-יְהוָה עֲלֵיכֶם כְּנֶעַן
אָרֶץ כָּל-שְׂתֵימִים וְהָאֲבֹדֶתֶיךָ מֵאֵין יוֹשֵׁב:**

רס"י חבל הים. ספר ימא ול' חבל מדת הקרקע היא שמוודין חבל
כלומר הסמוכים לים : **גוי כרתים.** ת"י עמא דמחייבין לאישתלחא ומי הן
יושבי חבל הים כנען ארץ פלשתים כי פלשתים יושבים על שפת הים

האחרון במערב' של א"י בתוך מלכי תחומיה ואף שדורשו יונתן לכליה גוי כרתים מדינה היא בפלשתים וסמה כרתי וכן הוא אומר בצלקלג אנחנו פשטנו על נגב הכרתי ועל אקר ליהודה ות"י על דרום כרתי ולמטה כתוב בכל השלל הגדול אקר לקחו מארץ פלשתים ומארץ יהודה : (רס"ו)

מצודת דוד **הוי יושבי חבל הים**. אוי על היושבים במחוז שפת הים שהוא גוי כרתים הם מפלשתים כמ"ש פשטנו נגב הכרתי (ש"א ל) ולמטה בענין נאמר את השלל הגדול אשר לקחו מארץ פלשתים (שם) : **דבר ה'**. הוא האמור בסוף המקרא והאבדתיך וגוי' : **כנען ארץ פלשתים**. פלשתים תחשב לארץ כנען כמ"ש מן השיחור וגוי' לכנעני תחשב חמשת סרני פלשתים (יהושע י) ור"ל גם הם יחשבו לכנעני כי היה סמוך לה : **מאין יושב**. מבלי ימצא מי יושב שם : (מצודת דוד)

מצודת ציון **חבל**. כן יקרא המחוז כמו חבלי מנשה (יהושע יז) : (מצודת ציון)

וַיְהִי־תָהּ זֶבֶל הַיָּם נֹת כָּרֵת רַעִים וְגֵדְרוֹת צָאן:

רס"י **נות כרות רועים**. נוה עראי שקרוו זה הרועים לחם צבוקר כרות לשון ויכרה להם כירה גדולה (מלכים ב ו) : (רס"י)

מצודת דוד **נות כרות**. מקום מדור חפירות הרועים לשבת בהן ושם יעשו גדרות צאן : (מצודת דוד)

מצודת ציון **נות**. מל' נוה ומדור : **כרות**. ענין חפירה כמו בור כרה (תהלים ז) : **וגדרות**. בנין גדר למרבץ צאן : (מצודת ציון)

וַיְהִי וְזָבֵל לְשָׂאֲרֵית בַּיִת יְהוָה עָלֵיהֶם יִרְעוּן בְּבֵתִי אֲשֶׁקְלוֹן בְּעֶרְבֵי יִרְבָּצוֹן כִּי יִפְקְדוּם יְהוָה אֲכַלְהֵיהֶם וְשָׁב שְׁבִיתָם:

רס"י והיה חבל לשארית בית יהודה. והיה אותו הגבול גורל לשארית בני יהודה חבל זה ל' גורל הוא וכן ת"י והי עדנא לשארית דבית יהודה : (רס"י)

מצודת דוד **והיה חבל**. המחוז ההיא תהיה לשארית בית יהודה ומוסב

לתחלת הענין שאמר אם תבקשו צדק וענוה לא תהיו כלים בגולה ותשבו פה ותמצאו ערי פלשתים שוממין אז תירשו אתם את הערים ההם : עליהם ירעון. ר"ל יתענגו בטובה : בערב ירבצון. ר"ל שם ינוחו בהשקט : כי יפקדם. כי ה' יזכרם לטובה ואת בני שבי הגולה יניחם בהשקט ומרגוע (מצודת דוד) :

מצודת ציון ירעון. מל' מרעה : ירבצון. ענין השכיבה לנוח : ושב. ענין ההשקט ומרגוע כמו בשובה ונחת (ישעיה ל) : שביתם. מל' שבי הגולה : (מצודת ציון)

למ שְׁבִיעֵתִי זָרַפְתָּ מוֹאָב וְגֵדוּפֵי בְנֵי עַמּוֹן אֲשֶׁר חָרְפוּ אֶת-עַמִּי וַיִּגְדִּילוּ וַיִּתְגָּאוּ : עַל-גְּבוּלָם :

רס"י אשר חרפו את עמי. כשהיו מוליכין ישראל בגולה לכד ארץ כשדים והיו עוזבין דרך עמון ומואב ורואים ישראל זוכים וגונחים ולועקין היו מונין אותן ואומרים מה לכם להיות סגופים מה תזכו הלח לבית אביכם אתם הולכים בעזר הנהר ישבו אבותיכם מעולם : ויגדילו על גבולם. ויתגאו על גבולם (רס"י) :

מצודת דוד אשר חרפו את עמי. כאשר גלה דרך ארצם חרפו אותו בדברים : ויגדילו על גבולם. ר"ל לקחו מאדמת ישראל להגדיל ולהוסיף על גבולם כמ"ש לבני עמון וגומר מדוע ירש מלכם את גד (ירמיה מט), או ר"ל כשעברו ישראל על גבולם דברו שם למולם דברים גדולים וקשים לבזותם (מצודת דוד) :

מצודת ציון וגדופי. ענין חרפה כמו וישראל לגדופים (שם מג) : (מצודת ציון)

לט לָכֵן זָוִי-אֲנִי זָאֵם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי-מוֹאָב כְּסֻדָּם תִּהְיֶה וּבְנֵי עַמּוֹן כְּעַמּוֹרֵה מְבַשֶּׁק זָרוּל וּמְכַרֵּה-מְכַלּוּז וּשְׂמֵמָה עַד-עוֹלָם שְׂאֲרֵית עַמִּי יִבְּאוּ וַיִּתֵּר (גוי) גֵּוִי יִנְזָלוּם :

רס"י כי מואב כסדוס תהיה. גם אתם לקדמתכ' תשובו לוט אביכם לא מסדוס היה : ממסק חרול. השמעת קול כמו מסק גבים (ישעיה לג) ואף מ"ם הראשונה יסוד היא בתיבה כמו ממשח הסוכך (יחזקאל כח) ממסק חרול השמעת קול חרולים הגדילים שם מאין עוזר והן נוקשין זו על זו

ומשמיעות קול : ומכרה מלח. מקום כריית מלח : (כס"י)

מצודת דוד **לכן חי אני.** לכן הריני נשבע כמו שאני חי כן תהיה מואב נהפכת כסדום וגומר : **ממשק חרול.** תהיה מלאה מהשמעות קול חרולים כי שם יגדלו הרבה מאין עובר ומנשיבת הרוח מקישים זה בזה ומשמיעים קול : **ומכרה מלח.** תהיה מלאה מכריית מלח בכל הפנות שיחפרו ימצאו מלח : **שארית עמי.** הנשאר מעמי יבוזו נחלתם כאשר ישובו לארצם מגלות בבל : **ויתר וגו'.** כפל הדבר במ"ש : (מצודת דוד)

מצודת ציון **ממשק.** ענין השמעת קול כמו כמשק גבים (שם לג) : **חרול.** מין קוצים כמו תחת חרול יספחו (איוב ל) : **ומכרה.** מל' כרייה וחפירה : **יבוזם.** מל' בזה : (מצודת ציון)

[י] **זאת להם תנזת גאונם כי זרפנו ויגדלו על-עם יהנה צבאות:**

מצודת דוד **זאת להם.** זאת יבוא להם בעבור גאונם אשר חרפו ודברו גדולות וקשות על עם ה' : (מצודת דוד)

מצודת ציון **גאונם.** מל' גאווה : (מצודת ציון)

[יא] **נורא יהנה עליהם כי רזה את כל-אלהי הארץ וישתחוו-לו איש במקומו כל איי הגנים:**

כס"י **כי רזה.** התיש כחם : **וישתחוו לו.** כשיראו שנתקלקלו יראתו : (כס"י)

מצודת דוד **נורא ה'.** ה' הנורא ימשול עליהם לקחת מהם נקם כי ירזה ויתיש כח את כל אלהי הארץ הם שרי מעלה של העכו"ם ולא יוכלו להשפיע להם טובה : **וישתחוו לו וגו'.** ועוד יבא זמן אשר מכל איי העכו"ם ישתחוו לו כל איש ממקום מושבו כי כולם יכירו שאין אלהים זולתו וזה יהיה לעתיד : (מצודת דוד)

מצודת ציון **רזה.** ענין כחשות כמו במשמניו רזון (ישעיה ו) : (מצודת ציון)

[יב] **גם-אתם כוששים זכלי זרבי הקמה:**

רש"י גם אתם כושים. כשגלו שם ישראל מעבר לנהרי כוש : (רש"י)

מצודת דוד גם אתם כושים. הואיל וגם אתם שמחתם על מפלת ישראל לכן תהיה גם אתם חללי חרבי : (מצודת דוד)

[יג] וַיֵּט יָדוֹ עַל-צַפּוֹן וַיֹּאבֵד אֶת-אֲשׁוּר וַיֵּשֶׁם אֶת-נִינְוָה לְשִׁמְמוֹת צִיָּה כַּמִּדְבָּר:

רש"י על צפון. אשור בצפון אכל בצל : נינוה. הוא ראש לאשור : (רש"י)

מצודת דוד ויט ידו. המקום יטה ידו להכות את כשדים היושבים בצפון א"י וגם יאבד את אשור : את נינוה. הוא ראש ממלכת אשור : (מצודת דוד)

מצודת ציון ציה. ענין חורב ויובש : (מצודת ציון)

[יד] וַרְבֵּצוּ בְּתוֹכָהּ עֲדָרִים כָּל-זֵוִיתוֹ-גֹּיִם קָאֵת גַּם-קֶפֶד בְּכַפְתֹּרֶיהָ יִלְיָנוּ קוֹל יְשׁוּרָר בְּזוֹלֹן זָרָב בַּסֶּף כִּי אֲרָזָה עָרָה:

רש"י כל חיתו גוי. כל בהמות הגוים : קאת : וקפוד. עופות : ככפתוריה. פומל"ש שזראש הגג : חורב בסף. החורבן יהיה ניכר בספי הבית : קול ישורר בחלון. קול העופות מאפפים בחלונות : כי ארזה ערה. כי ארזה עקר ושרש כמו ערו ערו (תהלים קלו) וי"ת וטללה סתרו הוא גג הבית הספון בארז שאפי' צחי אצנים מסככין בנסרים של עץ : (רש"י)

מצודת דוד ורבצו. לא ידורו שם אנשים כ"א יהיה מקום מרבץ לעדרים של כל בהמות העכו"ם ועופות המדבריות יתמידו לשבת על המשקופים היפות : קול ישורר בחלון. קול העופות יהיה מתרונן בכל חלון : חורב בסף. חורבן יהיה בסף כל שער : כי ארזה ערה. כי תקרות הבתים שהמה מארז יהיה מגולה למטר השמים ולרוח הנושב כי הגגות יפלו ולכן יהיו הבתים חרבות והעופות יקננו שמה : (מצודת דוד)

מצודת ציון חיתו. גם הבהמה תקרא בשם חיה וכן וחיתם לדבר הסגיר (תהלים עח) : קאת. קפוד. שמות עופות המצויות בחרבות : בכפתוריה. כן יקרא המשקוף לפי שעושין בו ציורי כפתורים וכן הך הכפתור (עמוס

(ט) : ילינו. ענין התמדה וכן צדק ילין בה (ישעיה א) : ישורר. מל' שיר ורנן : חרב. מל' חורבן : בסף. מזוזה כמו וסף השער (יחזקאל מ) : ארזה. תקרת הארז : ערה. ענין גלוי כמו וקיר ערה מגן (ישעיה כ"ב) : (מצודת ציון)

[טו] וְאֵת הָעֵיר הָעֲלִיזָה הַיּוֹשֶׁבֶת לְבִטּוֹן הָאִמְרָה בְּלִבָּהּ אֲנִי וְאֶפְסֵי עוֹד אֶיךָ | הִיְתָה לְשֹׁמֵה מִרְבִּיץ לְזוּזָה כָּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשְׂרָק יִנְיַע יָדוֹ : (פ)

רפ"י ואפסי. ואפס. זולתי : (כפ"י)

מצודת דוד **זאת העיר וגו'.** היא נינוה שהיתה עיר עליזה ושמחה בהצלחת' : **אני ואפסי עוד.** ר"ל אני היא לבדה עיר עליזה ואין בלתי עוד עיר להדמות אלי : **איך וגו'.** איך עתה היתה לשממון וכל העובר דרך עליה ישרוק בקול ויניע ידו וכדרך הרואה דבר חשוב שנחרב : (מצודת דוד)

מצודת ציון **העליזה.** ענין שמחה כמו יעלוזו חסידים (תהלים קמט) : **ואפסי.** כמו ואין : **ישרוק.** ענין השמעת קול הבאה בקבוץ השפתים כמו שרקו ויניעו ראשם (איכה ב') : **יניע.** מלשון הנעה והנדה : (מצודת ציון)

צפניה פרק-ג

[א] הוֹי מוֹרָאָה וּנְגַאֲלָהּ | הָעֵיר הַיּוֹשֶׁבֶת :

רפ"י הוי מוראה ונגאלה. עד עכסיו דבר בנינוה ועכסיו חוזר על ירושלים הוי שתהא לבז ולסחי כרואי ותהא מגואלת בלחן עוונה, מוראה כמו מוראתו (ויקרא ח) ושמתיך כרואי (נחום ג) : העיר היונה. כיונה פותה אין : לב : (כפ"י)

מצודת דוד הוי מוראה ונגאלה. יש להתאונן על ירושלים המטונפת ומלוכלכת העיר המאנה ואונסת את הבריות : (מצודת דוד)

מצודת ציון מוראה ונגאלה. ענין שניהם מלוכלך ומטונף כמו ושמתיך כרואי (נחום ג) וכמו נגאלו בדם (ישעיה נט) וכפל המלה בשמות נרדפות : **היונה.** מ'ל' אונאה ועניינו קחת ההון וכן מפני חרון היונה (ירמיה כה) :
(מצודת ציון)

**ב] לא שְׁמַעָה בְּקוֹל לֹא לְקוֹזָה מוֹסֵר בִּיהוּת לֹא בְּטוֹזָה אֶל-
אֶלְהֵיהָ לֹא**
קָרְבָּה:

מצודת דוד לא שמעה בקול. ר"ל בקול הנביאים המזהירים אותה : **לא לקחה מוסר.** ממה שבא על עשרת השבטים בגמול העוון : **בה' לא בטחה.** כי בקשה עזר ממלכי מצרים : **לא קרבה.** לבקש עזר ממנה : (מצודת דוד)

**ג] שְׁרִיָּה בְּקָרְבָּה אַרְיוֹת שְׂאֵגִים שֶׁפְּטִיָּה זְאֵבֵי עֶרֶב לֹא גָרְמוּ
לְבִקָּר:**

רס"י זאבי ערב. הממהרים לאכול טרפם זלילה : **לא גרמו לבוקר.** לא השאירו אף העלמות לגרם לבוקר : (רס"י)

מצודת דוד שריה בקרבה. שריה אשר בקרבה מאיימים על העם בקול שאגתם כאריות השואגים : **זאבי ערב.** ר"ל ימהרו לטרוף כזאבים הטורפים בערב הממהרים לטרוף בעבור הרעבון שלא אכלו כל היום : **לא גרמו לבוקר.** לא השאירו לבוקר אף העצמות כי את הכל יאכלו ור"ל השופטים משחיתים את העם מכל וכל ולפי שהמשילם לזאבי ערב אמר לשון הנופל בהם : (מצודת דוד)

מצודת ציון גרמו. ענין עצם כמו גרמיו כמטיל ברזל (איוב מ) : (מצודת ציון)

**ד] נְבִיאֵיהָ פּוֹחֲזִים אֲנָשֵׁי בְּגֵדוֹת כַּהֲנִיָּה זוֹלָלוּ-קָדְשׁ זִמְסוּ
תוֹרָה:**

רס"י חמסו תורה. לא הורו אותה לשואליהם : (רס"י)

מצודת דוד נביאיה פוחזים. נביאי הבעל המה קלי הדעת ואנשי בוגד : **כהניה.** כהני המקדש חללו את הקודש ומבזין אותה : **חמסו תורה.** הסירו את התורה ולא למדוה את העם ועל הכהן ללמד כמ"ש כי שפתי

כהן וגוי תורה יבקשו מפיהו (מלאכי א) : (מצודת דוד)

מצודת ציון פוחזים. קלי הדעת וכן אנשים ריקים ופוחזים (שופטים ט) :
בוגדות. מל' בוגד : **חללו.** ענין בזיון : **חמסו.** ענין הסרה כמו ויחמוס כגן
שכו (איכה ב) : (מצודת ציון)

ה' יהוה צדיק בקרבה לא יעשה עולה בבקר בבקר משפטו
יתן לאור לא יעדר ולא-יודע עול בשת:

רס"י ה' לדיק. הקרה שכינתו זקרבס ולפיכך אינו יכול לראות צמעקיהם
הרעים כי לדיק הוא ואין עולה לפניו : **משפטו יתן לאור.** נתן לאור דן
דין אמת לאמתו : **ולא יודע עול בשת.** וכל זה לא נתנו שופטי עול שבתוכה
אל לבס להתזייש מן הלדיק השוכן ביניהם : (רס"י)

מצודת דוד ה' צדיק בקרבה. הנה ה' הצדיק משרה הוא שכינתו בקרב
ירושלים והוא הלא אין עושה עולה כי שנואה היא לו : **בבוקר בבוקר.**
ר"ל בכל יום ויום הוא דן משפט אמת וברור ולא נעדר בשום פעם מדין
משפט האמת והגוי העול הזה אינו יודע מהו בושח כי איך לא יכלס
לעשות עול במקום שכינת האל השונא את העול' ואוהב המשפ' : (מצודת
דוד)

מצודת ציון לאור. ר"ל ברור כאור ודומה לו : **נעדר.** ענין חסרון כמו איש
לא נעדר (ישעיה מ) : (מצודת ציון)

ו' הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתני וזויותם מבלי עובר
נצדי עריהם מבלי-איש מאין יושב:

רס"י הכרתי גוים. הבאתי פורענו' על העכו"ס כדי שתראו ותיראו כמו
שהוא מסיים והולך אמרתי אך תראי אותי : (רס"י)

מצודת דוד הכרתי גוים. והנה הכרתי את העכו"ס ונשמו מגדליהם :
החרבתני. עשיתי חוצותם חרבות מבלי איש עובר בהן ונשמו עריהם מבלי
איש וחוזר ומפרש מאין יושב ר"ל לפי שאין מי יושב בהן לכן אין איש
עובר בהן : (מצודת דוד)

מצודת ציון נשמו. מל' שממון : **פנותם.** הם המגדלים הגבוהים כמו ועל

הפנות הגבוהות (לעיל א) : החרבתי. מלי חרבן : חוצותם. ענין שוק ורחוב : נצדו. ענין שממון כי והשמותי אני את הארץ (ויקרא כו) ת"א ואצדי : (מצודת ציון)

12 אִמְרַתִּי אֶךְ-תִּירֵאֵי אוֹתִי תִקְוִי מוֹסֵר וְלֹא-יִפְרַת מְעוֹנָה כָּל אֲשֶׁר-פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ אֲכֹן הַשְׂכִּימוּ הַשְׁוֹזִיתוּ כָּל עֲלִילוֹתָם:

רס"י ולא יכרת מעונה. ולא יחרבון מדוריה : כל אשר פקדתי עליה. ולא יכרת ממנו כל הטוב אשר נותי להביא עליה : (רס"י)

מצודת דוד אמרתי. חשבתי ע"י אבדן העכו"ם באמת עתה תיראו מפני ומהגמול הבא עליהם תקחו מוסר ואז לא יהיה נכרת מדורו זהו בהמ"ק וכן לא יכרת ממנה כל הטובה אשר פקדתי עליה : אכן. באמת לא כן עשו כי עוד השכימו בזריזות רב ועוד השחיתו כל מעלליהם יותר ממה שעשו מאז : (מצודת דוד)

מצודת ציון אך. עניינו כמו באמת וכן אך עצמי ובשרי אתה (בראשית כט) : מעונה. מדורה כמו ה' מעון אתה היית (תהלים צ) : פקדתי. צויתי כמו והוא פקד עלי (עזרא א) : עלילותם. מעשיהם : (מצודת ציון)

13 לָכֵן זָכַר-לִי נָאם-יְהוָה לְיוֹם קוֹבְמֵי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטֵי לְאַסֹּף גֹּזִים לְקַבְּצֵי מִמְלָכוֹת לְשִׁפּוֹר עֲלֵיהֶם זְעֵמֵי כָּל זָרוֹן אֲפִי כִּי בְּאֵשׁ קִנְאַתִּי תֹאכַל כָּל-הָאָרֶץ:

רס"י קומי לעד. שאקום להתוועד עליכם : (רס"י)

מצודת דוד לכן חכו לי. הואיל ולא שבתם אלי לא אמהר הגאולה אלא המתינו לי על היום המוגבל שאקום לשלול את העכו"ם ועל יום מפלת גוג יאמר : כי משפטי. אשר אז תצא משפטי לאסוף עכו"ם וכו' לשפוך עליהם זעמי וכל חרון אפי : כל הארץ. כל יושבי הארץ : (מצודת דוד)

מצודת ציון חכו. ענין המתנה ואיחור כמו ונסתה ולא תחכה (מ"ב ט) : לעד. ענין בזה ושלל כמו בבוקר יאכל עד (בראשית מט) : (מצודת ציון)

14 כִּי-אִז אֶהְפֹּךְ אֶל-עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקָרָא כָּל־כָּל־בְּשָׂם

יְהוָה

לְעַבְדוֹ

שְׁכֶם

אֲזוּר:

מצודת דוד כי אז אהפוך. אשר אז אהפוך על העכו"ם שידברו שפה ברורה תמורת עמקי השפה אשר עמכם ר"ל שידברו בלשון הקדש במקום הלשון שמדברים עכשיו : לקרוא כולם. ר"ל אחדות הלשון יהיה סבה שיתייחדו באמונה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד ובדעה אחת : (מצודת דוד)

מצודת ציון שפה. כן יקרא לשון עם ועם וכן שפת רעהו (שם יא) : ברורה. כלפי שקורא לשון העכו"ם עמקי שפה כמ"ש עם עמקי שפה (ישעיה לג) קורא למולם לשון הקדש שפה ברורה ונקיה : שכם. ר"ל צד אחד ודעה אחת כמו דרך ירצחו שכמה (הושע ו) : (מצודת ציון)

יג מֵעֶבֶר לְנַהֲרֵי-כּוֹשׁ עֵתְרִי בַת-פּוּצִי יוֹבִלּוֹן מִנְּזוֹתַי:

רס"י מעבר לנהרי כוש. יובלון לי מנחה : עתרי. את המתפללין אלי : בת פוצי. כנסיות נפולותי אשר הפילותי : (רס"י)

מצודת דוד מעבר לנהרי כוש. מהעבר האחר של נהרי כוש, האומה עתרי ועדת פוצי יביאון המנחה הראוי לי והוא אנשים מבני ישראל כמ"ש הוי ארץ וגוי אשר מעבר לנהרי כוש וגוי (ישעיה יח) ובסוף הענין נאמר ביום ההוא יובל שי להי צבאות עם ממושך וגוי (שם) : (מצודת דוד)

מצודת ציון עתרי. שם אומה : בת פוצי. עדת פוצי והוא שם אומה : יובלון. ענין הבאה כמו יובל שי (ישעיה יח) : (מצודת ציון)

יא בַּיּוֹם הַהוּא לֹא תִבּוֹשִׁי מִכָּל עֲלִילֹתֶיךָ אֲשֶׁר פָּשַׁעְתָּ בִּי כִּי-אָז | אֲסִיר מִקֶּרְבְּךָ עֲלִיזִי וְלֹא-תוֹסֶפֶי לְגַבְהָה עוֹד בְּתֵר

רס"י לא תבושי מכל עלילותיך. כי כבר לקית ונלכה עוונך : (רס"י)

מצודת דוד לא תבושי. לא תסבול בושה בעבור כל רוע העלילות והמעשים אשר פשעת בי מאז : אסיר מקרבך. ר"ל עוד לא ימצא מי בדך שישמח ויתפאר בגאותו ולכן לא תבוש עוד כי בעבור זה תלך העון ואין לו : לגבהה עוד. להתגאות עוד : בהר קדשי. ר"ל היושבת בהר קדשי היא ירושלים : (מצודת דוד)

מצודת ציון עלילותיך. מעשיך : עליזי. ענין שמחה : (מצודת ציון)

[יב] וְהִשְׁאֲרֵתִי בְּקֶרֶבְךָ עִם עֲנִי וְדָל וְזָסוּ בְּשֵׁם יְהוָה:

רס"י עם עני ודל. עם ענותן ומקבל עולבן : (רס"י)

מצודת דוד עם עני ודל. ר"ל הנשארים יהיו נכנעים כעני ודל ויחסו בשם ה' : (מצודת דוד)

מצודת ציון עני ודל. ר"ל מוכנע כעני ודל : וחסו. ענין בטחון : (מצודת ציון)

[יג] שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל לֹא-יַעֲשׂוּ עוֹלָה וְלֹא-יִדְבְּרוּ כָּזָב וְלֹא-יִמְצָא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרֵמִית כִּי-הִמָּה יִרְעוּ וְרָבְצוּ וְאִין מוֹזְרֵיד: (פ)

מצודת דוד שארית ישראל. הנשארים מהם לא יעשו עוד עולה : לשון תרמית. אמרי מרמה : כי המה. כי אז המה ירעו וירבצו ואין מי יחרידם בין בעת שירעו בין בעת שירבצו : (מצודת דוד)

מצודת ציון תרמית. מלי רמיה ומרמה : ירעו. מלי מרעה : ורבצו. ענין השכיבה לנוח : (מצודת ציון)

[יד] רָזְלִי בַת-צִיּוֹן הָרִיעוּ יִשְׂרָאֵל שְׂמֹזְזִי וְעָלְזִי בְּכָל-לֵב בַּת יְרוּשָׁלָּם:

מצודת דוד רני. אז רני עדת ציון וישראל הריעו תרועת שמחה : (מצודת דוד)

[טו] הִסִּיר יְהוָה מִשְׁפָּטָיִךָ פְּנֵה אֵיבֶךָ מִכָּף יִשְׂרָאֵל | יְהוָה בְּקֶרֶבְךָ לֹא-תִירָאִי רַע עוֹד: (פ)

רס"י משפטיך. יסוריך יוסטיכ"א בלע"ז : (רס"י)

מצודת דוד הסיר ה' משפטיך. הרחיק ממך משפט היסורים שהיה בך מאז : פנה אויביך. ביער את אויביך מן העולם : ה' בקרבך. ה' השרה שכינתו בקרבך ולא תראי עוד מרעה כי לא תבוא עליך : (מצודת דוד)

מצודת ציון פנה. ענין הסרה וביעור כמו פנית לפניה (תהלים פ) : (מצודת ציון)

[טז] בַּיּוֹם הַהוּא יֹאמֶר לִירוּשָׁלַם אֶל-תִּירָאֵי צִיּוֹן אֶל-יִרְפוּ יִרְיָהּ:

מצודת דוד יאמר לירושלים. יהיה נאמר לה בדבר ה' אל תפחדי מעתה ולציון יהיה נאמר לא יהיה לך עוד רפיון ידים להתפחד מדבר רע : (מצודת דוד)

מצודת ציון ירפו ידיך. כן נקרא המתפחד ומתייאש וכן ורפה ידים (ש"ב יז) : (מצודת ציון)

[יז] יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ גְּבוּר יוֹשִׁיעַ יִשְׁיֵעַ עֲלֶיךָ בְּשִׁמּוֹזָה יִזְרִיעַ בְּאֲהַבָתוֹ יִגִּיל עֲלֶיךָ בְּרָצָה:

רס"י גבור יושיע. גבור הוא אשר יושיע מן העכו"ם : יחריש צאהבתו. יכסה על פסעיד צאהבתו וכן ת"י יכבש על חובך צרחמתיה : (רס"י)

מצודת דוד גבור יושיע. ר"ל הוא הגבור שעשה הגבורות האלה והוא יושיע לך : יחריש באהבתו. בעבור אהבתו לך ישתוק על העונות שעשית מאז ולא יזכירם לך להכלימך : יגיל. כפל הדבר להפלט הענין : (מצודת דוד)

מצודת ציון יחריש. ענין שתיקה כמו והחריש לה (במדבר ל) : (מצודת ציון)

[יח] נִגְזַי בְּמוֹעֵד אֶסְפְּתִי בַּמָּקָר הָיוּ בִּישָׁאת עֲלֶיךָ זֹרְפָה:

רס"י נוגי ממועד. אספתי את המולאים ממועדי שלא היו משמרים צבתות וימים טובים : נוגי. לשון הולאה כמו הגו סיגים (משלי כה) כאשר הוגה מן המסילה (שמואל ז כ) ואין שורש בתיב' אלא הגימ"ל לצדה :

אספתי. כליתי : ממך היו. מעמך היו : משאת עליה חרפה. על אותה
אשמה היה לך משאת חרפה : (כז"י)

מצודת דוד נוגי ממועד. אל מול ירושלים יאמר בניך שהיו מליאי יגון
בעבור איחור זמן הגאולה הכנסתים אליך כי ממך היו והושבתים
למקומם : משאת עליה חרפה. ר"ל כבר נשאו על חורבן ירושלים חרפה
מרובה בהיותם בארץ אויביהם : (מצודת דוד)

מצודת ציון נוגי. מלי יגון ותוגה : ממועד. ענין זמן ועת כמו למועד אשוב
אליך (בראשית יח) : אספתי. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם
(שופטים יט) : משא. מלי משא וסבל : (מצודת ציון)

[יט] הִנְנִי עֹשֶׂה אֶת-כָּל-מַעֲזֶיךָ בְּעַת הַהֵיאָה וְהוֹשַׁעְתִּי אֶת-
הַצִּלְעָה וְהַנְּדָחָה אֶקְבֹּץ וְשִׁמְתִים לְתַהֲלָה וְלִשְׁם בְּכָל-הָאָרֶץ
בְּשֵׁיהֶם:

כז"י הנני עושה. ת"י הא אנא עבד גמירא ויך לפותרו ל' עישוי כמו
ועסות' רשעים (מלאכי ג) : בכל הארץ בשתם. בכל מקום אשר היו קם
לצבתם קם אתנם ללם ולתהלה : (כז"י)

מצודת דוד הנני עושה. אני אכתש ואמעך את כל העכו"ם שעינו אותך :
בעת ההיא. בזמן הגאולה אכתש אותם : והושעתי. ואז אושיע את עדת
ישראל שהיא כצולעה שאינה יכולה לזוז ממקומה : והנדחה. ישראל
הנדחה מארצה לארצות העכו"ם הנה אקבץ אותה והוא כפל ענין במ"ש
: ושמתיים. אשים אותם לתהלה ולפרסום שם טוב בכל הארץ שלקחו
בשתם ר"ל במקומות שהיו לבושת שם יהיו לתהלה : (מצודת דוד)

מצודת ציון עושה. ענין כתישה ומעוך כמו בעשות ממצרים דדיך (יחזקאל
כג) : מעניך. מלי עינוי : הצולעה. החגרת כמו והוא צולע על ירכו
(בראשית לב) : והנדחה. מלשון דחיה : לתהלה. מלי הלול ושבח : לשם.
ר"ל לפרסום שם טוב : (מצודת ציון)

[כ] בְּעַת הַהֵיאָה אָבִיא אֶתְכֶם וּבְעַת קִבְּצִי אֶתְכֶם כִּי-אֶתֶן
אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלְתַהֲלָה בְּכָל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוֹבֵי אֶת-שְׁבוֹתֵיכֶם
לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְהוָה:

מצודת דוד בעת ההיא וגו'. זה אמר על עשרת השבטים כאומר אם כי בבנין בית השני לא חזרתם לארצכם אבל בעת הגאולה ההיא אביא אתכם לארצכם : **ובעת קבצי אתכם**. זה אמר על יהודה כאומר עם כי בבנין בית השני לא חזרתם כולכם אבל בעת הגאולה ההיא אקבץ את כולכם אל ארצכם : **כי אתן אתכם וגו'**. ולכן לא ישאר מי מהם בגולה כי בעבור שיהיו לתהלי' בכל עכו"ם יביאום למנחה לירושלים את מי אשר ימצאו בקצות הארץ : **בשובי**. בעת אשקיט וארגיע את בני השבי לשבת שאנן אז תהיו לתהלה : **לעיניכם**. בזה ירמוז על תחיית המתים לומר לבני דורו הנה תעמודו בתחיה ואת זה תראו בעיניכם כן אמר ה' : (מצודת דוד)

מצודת ציון **בשובי**. ענין השקט ומרגוע כמו בשובה ונחת (ישעיה ל) : **שבותיכם**. מלי שבי הגולה : וסגנים (יחזקאל כג) : (מצודת ציון)